Ulkoministeriö
Utrikesministeriet
LAUSUNTO

VN/33060/2022
VN/33060/2022-UM-1

5.12.2022

Valtioneuvoston selonteko tiedustelulainsäädännöstä VNS 11/2021 vp; ulkoministeriön kirjallinen lausunto

Toimintaympäristön muutos

Turvallisuustilanne lähialueillamme on muuttunut perustavanlaatuisesti Venäjän Ukrainaan kohdistaman hyökkäyssodan seurauksena. Venäjän hyökkäyksellä Ukrainaan arvioidaan olevan pitkäkestoisia vaikutuksia turvallisuusympäristöön Euroopassa ja Suomen lähialueilla. Turvallisuusuhat ovat moninaistuneet.

Tällaisessa toimintaympäristössä yhteiskunnan toimivuuden ml. kriittisen infrastruktuurin suojaamisen tärkeys korostuu. On entistäkin tärkeämpää, että vahvistamme kykyämme ennakoida turvallisuusympäristömme kehitystä ja tarkastelemme turvallisuutta laajasta näkökulmasta. Suomalaisen yhteiskunnan resilienssi suhteessa kyberympäristöön kohdentuviin uhkatekijöihin on suhteellisen korkea, mutta edellyttää jatkuvaa parantamista myös viranomaistoiminnassa. Myös tiedustelutoiminnan suuntaamista on tärkeää arvioida uhkaympäristön muutoksen ja moninaistumisen myötä. Muuttuneessa turvallisuusympäristössä yhteistyö Itämeren alueen turvallisuuden kannalta keskeisten kumppanien kanssa korostuu.

Ulkoministeriön rooli ja tarpeet toimintaympäristötietoisuuden vahvistamisessa

Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan päämääränä on vahvistaa Suomen kansainvälistä asemaa, turvata itsenäisyys ja alueellinen koskemattomuus, parantaa Suomen ja suomalaisten turvallisuutta ja hyvinvointia sekä ylläpitää yhteiskunnan toimivuutta. Riittävä ja ajantasainen tiedustelulainsäädäntö ja sen mahdollistama laadukas ja oikea-aikainen tiedustelutieto ja kattava tilanneymmärrys tukevat näitä päämääriä.

Ulkoministeriön ja tiedusteluviranomaisten rooli on tärkeä. Kuten selonteossa todetaan, Suomeen mahdollisesti kohdistuvaa uhkaa arvioitaessa on huomioitava Suomen lähialuetta laajempi toimintaympäristötietoisuus. Ulkoministeriö ja sen ainutlaatuinen edustustoverkko tuottavat runsaasti laaja-alaista tietoa ja analyysia koko valtioneuvoston ja ulko- ja turvallisuuspoliittisen johtomme käyttöön. Tällä pyritään vastaamaan selonteossakin esille nostettuun tarpeeseen turvallisuuspoliittisesti merkittävien kehityskulkujen tunnistamisesta.

Uuden tiedustelulainsäädännön myötä toiminnan yhteensovittaminen ja yhteydenpito korostuvat ja lainsäädännön myötä käytännön yhteistyö on entisestäänkin tiivistynyt. Tiedustelutoiminnan yhteensovittamiselle on kansalliset puitteet. Toimintaa ohjaa tasavallan presidentin ja valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittisen ministerivaliokunnan yhteiskokous. TP-UTVA:n roolista on sisällytetty sotilastiedustelulakiin nimenomaiset määräyksensä (13 §, 16 §). Lisäksi yhteensovittamisen foorumina on tiedustelun ja tilannekuvan koordinaatioryhmä. Siihen kuuluvat tasavallan presidentin kanslian, valtioneuvoston kanslian, ulkoministeriön, puolustusministeriön ja sisäministeriön kansliapäälliköt sekä pääesikunnan tiedustelupäällikkö ja Suojelupoliisin päällikkö.

Ulkoministeriö pitää edellä mainittuja kokoonpanoja keskeisinä toimijoina. Tiedustelun ja tilannekuvan koordinaatioryhmän osalta keskeistä on säännöllinen tiedonvaihto ja hyvä tiedonkulku. Koordinaatioryhmän on hyvä tarkastella kokoonpanoaan ja toimintatapojaan ajoittain.

Ulkoministeriö pitää tärkeänä sille sotilastiedustelulain 14 §:n mukaisesti annettua tietopyyntöoikeutta. Pääesikunnalle tietopyynnön voivat lain mukaan tehdä tasavallan presidentti, valtioneuvoston kanslia, ulkoministeriö ja puolustusministeriö. Koska uuden tiedustelulainsäädännön käyttöönotosta on kulunut vasta verrattain vähän aikaa, on osa yhteistyökäytännöistä vasta muotoutumassa, eikä vielä ole mahdollista tehdä syvällistä arviota niiden toimivuudesta.

Ulkoministeriö pitää tärkeänä säännöllistä, tiivistä ja luottamukseen perustuvaa vuoropuhelua ja tietojenvaihtoa suojelupoliisin ja sotilastiedustelun kanssa. Ulkoministeriö pitää lisäksi tärkeänä yhteydenpidon kehittämistä (”yhteyshenkilötoiminta”) sidosryhmien ml. puolustusvoimien ja suojelupoliisin välillä. Em. yhteistyö on kehittynyt myönteisesti toimintaympäristötietoisuuden vahvistamisen näkökulmasta.

Ulkoministeriö on kiinnittänyt huomiota yhteistyön tieto- ja asiakirjaturvallisuudelle asettamiin korkeisiin vaatimuksiin. Tältä osin on edelleen tarvetta toiminnallisesti tarkoituksenmukaisten järjestelmien kehittämiselle valtioneuvoston ml. ulkoministeriön osalta. Tähän kokonaisuuteen kuuluvat erityisesti liikkuvaan työhön soveltuvien turvallisten työvälineiden käytön laajentaminen sekä uusien tiedonhallintaratkaisujen kehittäminen.

	Tehtävänimike	Nimenselvennys
	Tehtävänimike	Nimenselvennys

Liitteet	Napsauta tähän hiirellä ja kirjoita liitteiden nimet kukin omalle rivilleen. Rivinvaihto enterillä.
Jakelu	[Vastaanottaja]
Tiedoksi	[Tiedoksi saajat]